

Barne- og familiedepartementet
Postboks 8036 Dep
0030 Oslo

Oslo 16.01.06
Ref.: 200503738/KMOBU2/1749/05/AMA/lij

Endring av Barnevernloven – forslag om at foreldrestøttende tiltak med formål om å redusere alvorlige atferdsvansker hos ungdom skal kunne gjennomføres uten barnets samtykke, jfr. Barnevernlovens § 4-4 fjerde ledd.

Høringsuttalelse fra Norsk Psykologforening

Norsk Psykologforening har med stor interesse vurdert høringsnotatet om forslag til endring av Barnevernloven. Det er positivt at departementet er opptatt av hvordan vi kan nå fram med hjelpetiltak overfor en særlig utsatt og sårbar gruppe ungdommer. Departementet peker på en annen viktig målsetting; å gi hjelp på et tidlig stadium for å forebygge at atferdsvansker får utvikle seg og bli omfattende. Vi vil i denne uttalelsen ta opp noen vanskelige sider ved dette kompliserte feltet.

Foreldrestøttende tiltak og behandling av atferdsvansker/forstyrrelser

Forslag til lovendring begrunnes med at det i noen tilfeller kan være riktig og nødvendig å gjennomføre tiltak uten samtykke, fordi ungdom med store atferdsvansker ikke alltid er i stand til å overskue konsekvensene av sine handlinger eller se hvilken risiko de utsetter seg for. De vil da ikke være motivert for nødvendig behandling. Endringsforslaget tar utgangspunkt i bruken av metoden MST, som bl.a. forutsetter at også ungdommens nettverk utenfor hjemmet trekkes inn i hjelpeapparatet. Med en lovendring kan behandlere/terapeuter få tilgang til flere av ungdommens arenaer uten samtykke av ham eller henne.

Ungdommene som tilbys MST har begått lovbrudd og er i risikozonen for å begå ytterligere kriminelle handlinger. De er ungdommer som viser aggressiv og voldelig atferd, driver hærverk og/eller begår alvorlige regelbrudd hjemme og på skolen. I tillegg har de ofte rusproblemer, skoleproblemer og problemer med relasjoner til andre, og de opptrer truende.

Familier til ungdom med atferdsvansker er ofte isolerte og føler stor maktesløshet. Ofte har ungdommen tatt styring over familien. Det har utviklet seg destruktive mønstre med kamp omkring alminnelige normer for samliv og sameksistens, med fortvilelse og manglende respekt som resultat. Et viktig mål for MST er at foreldrene skal vinne tilbake sin posisjon i familien for å kunne utøve foreldrerollen. Hensikten er ikke å utøve kontroll over ungdommen, men å gi foreldrene hjelp til å utøve foreldrerollen.

Norsk Psykologforening mener det er nødvendig å diskutere hva det faglig innebærer å bruke metoden MST uten samtykke. Denne typen tvang har faglige, etiske og juridiske konsekvenser. Den ensidige fokuseringen på denne metoden er dessuten et svakt punkt i høringsnotatet. Selv om

MST er anerkjent, blir det problematisk å framheve en metode som en universell løsning for å behandle atferdsvansker. En rekke metoder benyttes innen psykisk helsevern, kommunehelsetjeneste, PPT og barnevern. Det kan bl.a. dreie seg om familieterapi, individualterapi, rådgivning og foreldreveiledning. Barnevernet har de siste ti årene hatt et økende fokus på at tilbudet som gis skal være kunnskapsbasert.

Atferdsvansker har mange årsaker. Endringsforslaget angår barn og ungdom med en rekke ulike vansker; det kan være ungdom som har vært utsatt for vold og ulike former for omsorgssvikt, med nevrologiske forstyrrelser eller med psykiske lidelser som angst og depresjon. Det er alltid viktig å vurdere og differensiere, når vi skal bestemme hvilken behandling som skal gis. Tiltak må være faglig gjennomdrøftet i forhold til den enkelte.

Vi må skille mellom hva som er foreldrestøttende tiltak for å mestre destruktiv atferd og andre tiltak for å bistå foreldrene, og hva som er atferdsendring ved behandling. Det er en glidende overgang mellom foreldrestøttende tiltak og når intervensjon blir behandling. Tvang, eller behandling til tross for manglende samtykke, må vurderes i lys av egenskaper ved ungdommen og familien, årsaker til vanskene og hvilken metode som vil ha ønsket effekt. Dette må vurderes i forhold til hvilke negative konsekvenser det kan få å krenke barnets rettigheter. Barns rett til å bli hørt, vern om deres integritet og respekt for barns medbestemmelse står sentralt i Barnekonvensjonen og Barnevernloven.

Hittil har over 2500 familier og ungdommer fått hjelp med MST i de fem barnevernsregionene i Norge. Etter gjeldende rett skal hjelpetiltak etter Barnevernloven §4-4 bare gjennomføres med samtykke fra partene. Barn over 15 år er å anse som part. Dette fører i enkelte tilfeller til store problemer. Tiltaket er ikke mulig å gjennomføre uten samtykke fra ungdommen, eller dersom han eller hun trekker samtykket underveis i behandlingen. Dette kan skje når ungdom opplever at foreldre og andre voksne setter grenser for negativ atferd. Etter dagens lov blir dermed vedtak i fylkesnemnda om institusjonsplassering det eneste reelle alternativet. Institusjonsplassering utgjør et langt sterkere inngrep i ungdommens og familiens liv, gir sjelden positive resultater og er kostbart for samfunnet. Intensjonen med lovendringen vil være å komme til med gode tiltak som kan hindre ytterligere forverring av ungdommens situasjon.

Når ungdommer mangler motivasjon til å underkaste seg voksenautoritet, er det ikke ukomplisert å svare med tiltak som for barnet kan oppleves som tvang. I høringsnotatet står det at manglende samtykke vil vanskeliggjøre et ønsket resultat av arbeidet. Det sies lite om betydningen av bred faglig støtte og forankring i forvaltningen.

Foreldrestøttende tiltak kan settes i verk utenfor rammen av lov om barnevern, men innenfor andre behandlingstilbud. Dette kan være trening i kommunikative ferdigheter foreldrene imellom eller direkte rettet mot barnet, nettverksbygging, hjelp til å sette grenser og til å formidle disse. Slike tiltak kan settes i verk uten samtykke fra ungdommen og gjennomføres i ulike deler av hjelpeapparatet.

Forenklet saksbehandling i fylkesnemnd

Høringsnotatet foreslår adgang til forenklet saksbehandling i fylkesnemnd ved at leder av nemnda selv skal kunne vurdere en sak og treffe vedtak.

Norsk Psykologforening mener departementet må revurdere konsekvensene av forenklet saksbehandling. En slik forenkling kan føre til at vesentlige faglige vurderinger og drøftinger ikke gjøres i tilstrekkelig grad. Å forutse alvorlige helseproblemer og vurdere tiltak i forhold til disse krever omfattende, faglige avveininger. Diskusjonen om tiltak må involvere de relevante instanser som har vært representert i tidligere behandling av den det gjelder. En omfattende faglig vurdering må ligge til grunn.

Ved forenklet saksbehandling blir nemndsleder stående ansvarlig for beslutningen uten at sakkyndige har uttalt seg. Avgjørelser i barnevernsaker vil ofte være gjenstand for tvil, og det dreier seg her om barnets rettssikkerhet. Vedtak må fattes på grunnlag av en bred og omfattende vurdering av ungdommen og ungdommens omgivelser. Det er da viktig med saksbehandling i en komplett fylkesnemnd.

Forslag

Etter en helhetsvurdering vil Norsk Psykologforening støtte en endring i Barnevernloven, som gjør at tiltak med formål om å redusere alvorlige atferdsvansker hos ungdom skal kunne gjennomføres uten barnets samtykke.

Det er en forutsetning for lovendringen at vedtakets faglige forsvarlighet og nødvendighet vurderes kontinuerlig. For å sette i verk tiltak under tvang må det være enighet om at metodene er hensiktsmessige sett fra de ulike, involverte parter ståsted – skole, barnevern, psykisk helsevern for barn og unge, foreldre og skole. Det er avgjørende at den faglige ansvarspersonen er psykologspesialist eller psykiater, slik at faglig forsvarlighet sikres som i psykisk helsevern. Når tvang skal vurderes, må det være sakkyndig til stede i fylkesnemnda.

Med vennlig hilsen

Norsk Psykologforening
An-Magritt Aanonsen
President
(sign.)

Torleiv Odland
Seniorrådgiver
(sign.)